Simulaţia prin interpunere de persoane. Mijloace de probă

George Gabriel NICOLAE*

Prin cererea de chemare în judecată reclamanţii V.W.P.A.F., cunoscută şi ca J.E., J.A.I., J.C.P., J.J.C, în calitate de succesori ai defunctului J.J., decedat la data de 02 aprilie 2000 în localitatea Dumitreşti, jud. Vrancea, au chemat în judecată civilă pe pârâţii D.D., B.E., P.M.V. şi B.E. pentru acţiune în declararea simulaţiei parţiale a contractului de vânzare-cumpărare autentificat, în ceea ce priveşte casa de locuit şi constituirea unui drept de superficie în favoarea acestora asupra terenului aferent casei de locuit pe toată durata existenţei construcţiei.

În motivarea acţiunii reclamanţii au decis în cursul anului 1999 să achiziţioneze o casă în comuna Dumitreşti, jud. Vrancea motivat de faptul că de fiecare dată când veneau cu ajutoare în România, respectiv în zona com. Dumitreşti, erau nevoiţi să locuiască la diverse persoane din comuna – în majoritatea cazurilor la familia D. – cât şi datorită faptului că îndrăgiseră foarte mult această zona şi intenţionau să petreacă perioade lungi de timp în com. Dumitreşti, jud. Vrancea. În acest sens s-au interesat dacă există vreo casă de vânzare în această comună iar imobilul pe care l-au găsit a fost cel stăpânit la acea dată de pârâţii B.E., P.M.V. şi B.E..

J.E. şi soţul său au luat legătura cu B.E., aceasta fiind singura dintre vânzători care locuia în com. Dumitreşti, jud. Vrancea şi şi-au exprimat intenţia lor de a cumpăra casa, în ceea ce priveşte terenul existând interdicţie de cumpărare pentru cetăţenii străini la acel moment.

Pârâta vânzătoare B.E. şi-a exprimat consimţământul să vândă întreg imobilul şi nu doar casa de locuit. Pentru că în acea perioadă cetăţenii străini nu aveau voie să cumpere teren în România cei doi au apelat la pârâtul D.D., persoană care le câştigase încrederea şi cu a cărui familie se aflau în relaţii de prietenie, să-i ajute în sensul de a cumpăra imobilul pe numele lui, urmând ca ulterior să încheie între ei contract de vânzare-cumpărare asupra casei, iar atunci când legislaţia română va permite dobândirea dreptului de proprietate de către cetăţenii străini să încheie contract de vânzare-cumpărare şi asupra terenului aferent construcţiei.

Astfel, cei doi au negociat cu pârâtele vânzătoare preţul de achiziţie a imobilului – casă şi teren – la suma de 180 milioane lei şi în acest sens i-au

* Avocat în Baroul Vrancea

NICOLAE, G.,(2010) Simula•ia prin interpunere de persoane. Mijloace de proba in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

înmânat pârâtului D.D. această sumă pentru a încheia contractul de vânzare – cumpărare.

După o perioadă de timp, cetățenii belgieni i-au cerut pârâtului D.D. să încheie contractul de vânzare – cumpărare asupra casei de locuit, după cum conveniseră în prealabil. Pârâtul D.D. a refuzat şi din acel moment şi-a schimbat comportamentul faţă de cei doi dându-i afară din casă şi schimbând yalele.

Prin sentinţa civila nr. 2535 din 20 mai 2008 instanţa de fond a admis acţiunea, a declarat simulaţia parţială a contractului de vânzare – cumpărare, a constatat că reclamanţii sunt beneficiarii (cumpărătorii) reali ai vânzării privind casa de locuit din litigiu şi totodată a dispus evacuarea pârâtului din imobil.

Pentru a pronunţa această soluţie, instanţa a reţinut că actul secret care corespunde voinţei reale a părţilor este reprezentat de înţelegerea ce a intervenit între J.E. şi soţul său, pe de o parte şi pârâtele B.E., P.M.V. şi B.E., pe de altă parte, înţelegere potrivit căreia acestea din urmă aveau să le vândă casa şi terenul contra sumei de 180 milioane lei, preţ pe care îl negociaseră anterior iar actele de vânzare – cumpărare în formă autentică urmând a fi încheiate cu o persoană interpusă, respectiv pârâtul D.D.

Împotriva acestei hotărâri a declarat recurs pârâtul D.D., invocând următoarele motive :

1. Reclamantele nu au dovedit calitatea de succesori ai defunctului J.J. cu toate că aveau această îndatorire potrivit art. 66 lit. b din Legea nr. 105/1992;
2. Actul pe baza căruia s-a făcut dovada calităţii de moştenitori ai defunctului J.J. nu a fost supralegalizat potrivit cerinţelor legii române;
3. Instanţa de fond a nesocotit principiile ce decurg din art. 1175 Cod civil, în sensul că reclamanţii nu au făcut dovada existenţei actului secret care să reflecte voinţa reală a părţilor în raport cu actul public – contractul autentificat;
4. Instanţa de fond a admis în mod nejustificat proba cu martori în dovedirea simulaţiei în condiţiile în care potrivit art. 1191 Cod civil părţile participante la acordul simulatoriu nu pot face dovada susţinerilor decât cu înscrisuri.

Prin decizia nr. 1071 din 19 noiembrie 2009 Tribunalul Vrancea a respins recursul formulat de pârâtul D.D. ca nefondat.

1. Dispoziţii legale incidente

- art. 66 din Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internaţional privat : " Moştenirea este supusă:

a) în ce priveşte bunurile mobile, oriunde acestea s-ar afla, legii naţionale pe care persoana decedată o avea la data morţii;

b) în ce priveşte bunurile imobile şi fondul de comerţ, legii locului unde fiecare din aceste bunuri este situat."

NICOLAE, G.,(2010) Simula•ia prin interpunere de persoane. Mijloace de proba in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

- art. 67 din Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internaţional privat : " Legea aplicabilă moştenirii stabileşte îndeosebi:

a) momentul deschiderii moştenirii;

b) persoanele cu vocaţie de a moşteni;

c) calităţile cerute pentru a moşteni;

d) exercitarea posesiei asupra bunurilor rămase de la defunct;

e) condiţiile şi efectele opţiunii succesorale;

f) întinderea obligaţiei moştenitorilor de a suporta pasivul;

g) drepturile statului asupra succesiunii vacante."

- art. 69 din Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internaţional privat : " Condiţiile de fond ale actului juridic unilateral sunt stabilite de legea aleasă de către autorul său.

În lipsă, se aplică legea statului cu care actul juridic prezintă legaturile cele mai strânse, iar dacă această lege nu poate fi identificată, se aplică legea locului unde actul juridic unilateral este întocmit."

- art. 70 din Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internaţional privat : " Actul juridic accesoriu este cârmuit de legea care se aplică fondului actului juridic principal, în lipsa unei manifestari de voinţă diferită."

- art. 71 din Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internaţional privat : " Condiţiile de formă ale unui act juridic sunt stabilite de legea care îi cârmuieşte fondul.

Actul se consideră totuşi valabil din punct de vedere al formei, dacă îndeplineşte condiţiile prevăzute de una dintre legile urmatoare:

a) legea locului unde a fost întocmit;

b) legea naţională sau legea domiciliului persoanei care l-a consimţit;

c) legea aplicabilă potrivit dreptului internaţional privat al autorităţii care examinează validitatea actului juridic."

- art. 72 din Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internaţional privat : " În cazul în care legea aplicabilă condiţiilor de fond ale actului juridic impune, sub sancţiunea nulitaţii, o anumită formă solemnă, nici o altă lege dintre cele menţionate în art. 71 nu poate să înlăture această cerinţă, chiar dacă actul a fost întocmit în străinătate."

- art. 1 alin. 1 si 2 lit. c din Convenţia de la Haga din 5 octombrie 1961 privind suprimarea cerinţei supralegalizării actelor oficiale străine (Convenţie la care România a aderat prin Ordonanţa de Guvern nr. 66/1999) :

„Prezenta convenţie se aplică actelor oficiale care au fost întocmite pe teritoriul unui stat contractant şi care urmează să fie prezentate pe teritoriul altui stat contractant.

Sunt considerate acte oficiale, în sensul prezentei convenţii :

c) actele notariale"

- art. 1175 din Codul civil : "Actul secret, care modifică un act public, nu poate avea putere decât între părţile contractante şi succesorii lor universali; un

NICOLAE, G.,(2010) Simula•ia prin interpunere de persoane. Mijloace de proba in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

asemenea act nu poate avea nici un efect în contra altor persoane. (Cod civil 973).

- art. 1191 alin. 1 din Codul civil : " Dovada actelor juridice al căror obiect are o valoare ce depăşeşte suma de 250 lei, chiar pentru depozit voluntar, nu se poate face decât sau prin act autentic, sau prin act sub semnătura privată."

- art. 1197 alin. 2 din Codul civil : " Regulile mai sus prescrise nu se aplică în cazul când există un început de dovadă scrisă.

Se numeşte început de dovadă orice scriptură a aceluia în contra căruia s-a format petiţia, sau a celui ce el reprezintă şi care scriptură face a fi de crezut faptul pretins."

2. Dovada calităţii de moştenitori ai defunctului J. J.

Reclamanţii au depus la dosarul cauzei un act autentic eliberat de un notar public belgian, care a constatat decesul defunctului J.J. şi a indicat moştenitorii defunctului, în persoana reclamanţilor din prezenta cauză.

În conformitate cu prevederile art. 66 si 67 din Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internaţional privat, moştenirea este supusă, în ceea ce priveşte condiţiile de fond, în ipoteza existenţei în patrimoniul sucesoral a unor bunuri imobile, legii locului unde fiecare din aceste bunuri este situat.

În consecinţă, actul autentic invocat (declaraţia notarului public belgian) este supus legii române numai în ceea ce priveşte verificarea conţinutului său şi a existenţei principalelor elemente pe care trebuie să le conţină: constatarea decesului defunctului, constatarea componenţei masei succesorale şi enumerarea persoanelor cu vocaţie succesorală legală/testamentară, condiţii pe care înscrisul sus-menţionat le indeplineşte cu prisosinţă.

În ceea ce priveşte forma actului, acesta este supus legii locului unde a fost întocmit, potrivit principiului locus regit actum, stabilit prin art.69-72 din Legea nr.105/1992 privind reglementarea raportului de drept internaţional privat.

O altă interpretare ar fi şi aberantă, întrucât, dacă s-ar admite că din punct de vedere al formei, actul autentic întocmit într-o ţară străină ar fi supus unei alte legi decât cea a locului unde a fost emis (locus regit actum), atunci am ajunge la ipoteza inadmisibilă în care, de exemplu, un notar din România ar trebui să respecte condiţiile de formă ale actului juridic impuse de o lege străină, ceea ce nu poate fi primit şi acceptat.

În consecinţă, actul autentic emis de notarul public belgian este supus legii belgiene din perspectiva formei sale, şi întruneşte toate condiţiile de fond cerute de legea aplicabilă succesiunii, astfel cum este aceasta stabilită prin Legea nr. 105/1992.

NICOLAE, G.,(2010) Simula•ia prin interpunere de persoane. Mijloace de proba in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

3. Lipsa cerinţei supralegalizării actului autentic emis de notarul public belgian

Potrivit art. 1 alin. 1 si 2 lit. c din Convenţia de la Haga din 5 octombrie 1961 privind suprimarea cerinţei supralegalizării actelor oficiale străine (Convenţie la care România a aderat prin Ordonanţa de Guvern nr. 66/1999) :

„Prezenta convenţie se aplică actelor oficiale care au fost întocmite pe teritoriul unui stat contractant şi care urmează să fie prezentate pe teritoriul altui stat contractant.

Sunt considerate acte oficiale, în sensul prezentei convenţii :

...c) actele notariale"

Pe cale de consecinţă, fiind vorba de un act notarial eliberat pe teritoriul unui stat semnatar al Convenţiei de la Haga, şi anume Belgia, act ce a fost folosit pe teritoriul unui alt stat semnatar, România, cerinţa supralegalizării acestui act notarial este suprimată.

4. Admisibilitatea probei cu martori în dovedirea simulaţiei parţiale a contractului de vânzare – cumpărare autentificat

Simulaţia presupune existenţa concomitentă a două contracte :

- unul public, aparent, simulat, prin care se crează o anumită aparenţă juridică ce nu corespunde realităţii;

- unul secret, care corespunde voinţei reale a părţilor şi care anihilează, în tot sau în parte, aparenţa juridică creată prin actul public, simulat.

Astfel, în prezenta cauză:

- actul public, cel care crează aparenţa juridică, este reprezentat de contractul de vânzare-cumparare autentificat, contract încheiat între pârâţii B. E., P.M.V. si B. E., pe de o parte, în calitate de vânzători şi pârâtul D.D., pe de altă parte, în calitate de cumpărator ;

- actul secret, care corespunde voinţei reale a părţilor, este reprezentat de înţelegerea ce a intervenit între reclamanta J.E. şi defunctul său soţ J.J., pe de o parte şi pârâtele B. E., P.M.V. si B.E., pe de altă parte, întelegere conform căreia acestea din urmă aveau să vândă reclamantei şi defunctului său soţ casa si terenul contra sumei de 180 milioane lei (preţ pe care îl negociaseră anterior) iar actele de vânzare-cumpărare în formă autentică urmau a fi încheiate cu o persoană interpusă, (pârâtul D.D.) motivat de faptul că pentru moment legea română nu permitea cetăţenilor străini să dobândească terenuri în România.

Potrivit literaturii şi practicii juridice în materia simulaţiei, actul secret, contraînscrisul trebuie:

- să cuprindă o întelegere ce reprezintă voinţa reală a părţilor şi care anihilează în tot sau în parte actul public aparent ;

NICOLAE, G.,(2010) Simula•ia prin interpunere de persoane. Mijloace de proba in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

- înțelegerea să fi intervenit între părti anterior sau cel mai târziu concomitent întocmirii actului public, aparent, simulat, indiferent de momentul întocmirii contrainscrisului (aceasta putând fi şi ulterioară).

În cauza de față, momentul intervenirii inţelegerii ce reprezintă actul secret este evident anterior întocmirii contractului de vânzare-cumpărare public şi simulat prin interpunere de persoană.

Singura problemă rămasă în discuţie o reprezintă modul cum se poate proba împotriva actului public, simulat, şi anume contractul de vânzare-cumpărare autentificat.

Regula este reglementată de art. 1191 alin.1 Cod civil potrivit căruia dovada actelor juridice a căror valoare depaşeşte 250 lei nu poate fi făcută cu martori.

Ca şi excepţie de la această regulă, art. 1197 alin.1 Cod civil prevede faptul că regula prevazut la art. 1191 nu se aplică atunci când există un început de dovadă scrisă, iar art. 1197 alin.2 Cod civil prevede că : „Se numește început de dovadă orice scriptură a aceluia în contra căruia s-a format petiția.".

Or, în speța de față există un început de dovadă scrisă reprezentat de întâmpinarea depusă de pârâta P.M.V., dovadă ce poate fi completată cu martori şi acte, şi care face inaplicabilă regula prevazută la art.1191 alin.1 Cod civil.

Totodată, potrivit art. 225 C.proc.civ., mărturisirea făcută de una din parţi, echivalentă cu recunoaşterea pretenţiilor părţii potrivnice, constituie un început de dovadă scrisă ce poate fi completată cu martori, înscrisuri şi prezumţii.

În concluzie, dispozițiile articolului 1175 şi 1191 C.Civ., stabilesc regula potrivit căreia simulația nu poate fi dovedită decât printr-un contraînscris care este de natură a modifica actul aparent şi care se pretinde a fi simulat.

De la această regulă există şi excepţia prevăzută de art. 1197 C.civ. potrivit căreia caracterul simulat al actului public poate fi dovedită şi cu martori şi prezumții atunci când există un început de dovadă scrisă.

NICOLAE, G.,(2010) Simula•ia prin interpunere de persoane. Mijloace de proba in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010